

М.Р. Ярмак, здобувач

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Постановка проблеми. Одна з найважливіших задач аграрного підприємства і країни в цілому, нерозривно пов'язана з ефективністю виробництва, забезпечення випуску необхідної кількості продукції та покращення її якості, а також досягнення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Останнє є надзвичайно актуальним на сьогоднішній день, адже поряд з глобальними процесами об'єднання світової економіки в єдину систему інформаційних потоків, культур, капіталів, товарів та послуг, людських ресурсів тощо, головним завданням держави є сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств на світовому ринку, за для забезпечення продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі окремі проблеми щодо підвищення конкурентоспроможності продукції вже достатньо висвітлені. Про це свідчать численні теоретичні дослідження таких вчених як Майкл Портер, Адам Сміт та ін.. Серед сучасних вчених можна виділити М. Леонівича, Ю. Гохберга, О. Чернечу, Т. Марченко та ін. [1, 3, 5-6].

Проблеми конкурентоспроможності продукції аграрного сектора досліджували в своїх роботах П.К. Канінський, В.А. Рудьєв та ін. [2,4].

Формулювання цілей статті. Цілями статті є узагальнення шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з основних засад зовнішньої політики України визначено забезпечення інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі. Тому для України членство у Світовій організації торгівлі (СОТ), Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та інших, подальша співпраця з Європейським Союзом, Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) має стратегічне значення, позаяк європейський вектор зовнішньої політики України, особливо співробітництво з різними, передусім економічними, організаціями, є одним із пріоритетних.

В умовах нинішньої зовнішньополітичної ситуації мета України – передусім економічне співробітництво з Європейським Союзом, яке необхідно ефективно та швидко розвивати.

Прискорення процесу урбанізації та глобалізації обумовлюють владні структури, керівників і спеціалістів підприємств зосередити інвестиції та зусилля на пріоритетних напрямках розвитку аграрного виробництва, використати об’єктивні фактори, зокрема – масштаб, концентрацію, спеціалізацію виробництва тощо. Все це можливо організувати, як показала практика, лише у великих сільськогосподарських підприємствах шляхом розширеного відтворення, запровадження прогресивних, ресурсощадних технологій і наукової організації виробництва конкурентоспроможної продукції.

Сучасні глобалізаційні процеси передбачають стабільність та процвітання продовольчого ринку країни за для безпеки громадян. Ознакою глобальної ринкової економіки є здійснення більш активної та жорсткої конкурентної боротьби, особливо це стосується країн, що розвиваються. Тому забезпечення продовольчого ринку України товарами вітчизняного виробництва, зокрема рослинництва та тваринництва, а також просування вітчизняних товарів на міжнародні ринки є стратегічним завданням та невід’ємною умовою розвитку нашої держави. Це означає, що продукція повинна мати гнучку адаптивність до нових тенденцій і потреб та відповідати діючим на ринку вимогам: прагненням покупців, затвердженим державним та міжнародним стандартам, сподіванням виробників-продавців тощо.

Серед причин низької конкурентоспроможності продукції українських товаровиробників аграрного сектору можна виділити:

- низькі темпи науково-технічного прогресу;
- відсутність моральних і матеріальних стимулів до підвищення якості продукції і розширення її асортименту, оновленню виробничого апарату і впровадженню новітніх технологій виробництва;
- фізичний і моральний знос основних виробничих фондів і технологій, що використовуються;
- недостатня розвиненість систем широкомасштабного безперервного навчання фахівців з якості, в тому числі керівників підприємств, сучасній ідеології управління якістю;
- значні матеріальні витрати, які повинні бути передбачені в програмах розвитку галузей, зважаючи на потребу гармонізації українських стандартів, законодавчої та нормативної бази з вимогами європейських стандартів, норм і правил та невизначеність джерел їх фінансування;

- недостатнє усвідомлення товаровиробниками переваг виробництва екологічно чистих продуктів харчування;

- відсутність належних умов для формування зацікавленості суспільства, виробників до проблем навколишнього середовища та удосконалення заходів, спрямованих на його охорону через впровадження міжнародних стандартів з управління навколишнім середовищем [3].

Ці особливості викликали вкрай низьку конкурентоспроможність продукції українських аграрних підприємств і поставили задачу її підвищення в розряд першочергових життєво важливих задач [4].

До важливих і ефективних шляхів цілеспрямованого підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на світовому і національному ринках небезпідставно відносять поліпшення стандартизації як головного інструменту фіксації і забезпечення заданого рівня якості. Адже саме стандарти і технічні умови відображають сучасні вимоги споживачів щодо технічного рівня та інших якісних характеристик виробів, тенденції розвитку науки і техніки [5].

Для підвищення якості продукції необхідно запровадити сучасний комплекс систем управління якістю, який включає в себе:

- визначення доцільності впровадження системи управління якістю та сфери її поширення;
- розробку організаційного механізму системи управління якістю;
- доведення ідеї поліпшення якості до кожного працівника підприємства та впровадження системи управління якістю;
- опрацювання та впровадження заходів управління якістю.

Також для підвищення якості продукції необхідно зосередити увагу на встановленні цін на продукцію підприємства. Ціноутворення – складний процес, на який впливає ряд динамічних факторів. При розробці ціни повинні враховуватися завдання, які підприємство ставить на перспективний і поточний період. Вони можуть бути різними: вихід у певний сегмент ринку, розширення меж ринку, одержання максимального прибутку за короткий період часу, виживання за умов гострої конкуренції або економічної кризи тощо [6].

Серед технічних способів підвищення конкурентоспроможності продукції можна виділити запровадження у виробництво новітніх технологій, сучасних виробів нової техніки, використання кращих матеріалів та сировини більш високої якості, модернізацію оснащення та обладнання. Одним із методів конкурентних переваг продукції можна назвати ефективне реагування підприємства на зміни кон’юнктури ринку.

Важливим способом досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції є формування і реалізація стратегії розвитку підприємства.

Формування стратегії розвитку підприємства потребує вирішення наступних завдань:

1) вибір оптимальної лінії поведінки на ринку готової продукції виходячи з потреб ринку, існуючого та можливого асортименту продукції, існуючого та потрібного технічного рівня виробництва;

2) вибір засобів конкурентної боротьби: цінова або не цінова конкуренція; конкуренція якості виготовлення або якості обслуговування у після продажному періоді; конкурентна боротьба в сфері традиційної або принципово нової продукції; створення нового сегменту ринку або захоплення існуючого;

3) формування та підтримання оптимальної структури потенціалу підприємства на основі оптимізації співвідношення існуючого та задіяного потенціалу з потенціалом розвитку, згідно відповідної фінансової стратегії;

4) визначення потрібного для підтримки конкурентоспроможності підприємства, бізнесу технічного та технологічного рівня виробництва.

5) розробка відповідних організаційно-технічних заходів розвитку (технічне переоснащення, реконструкція, розширення, нове будівництво, зміна системи управління, реструктуризація, зміна форми власності, об'єднання або подібнення об'єктів);

6) підвищення конкурентних переваг також дають інновації, тобто збільшення витрат фірм на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи.

Наразі важливою передумовою конкурентоспроможності продукції аграрного сектора є її безпека. Всесвітнім продовольчим самітом 1996 р. було визначено, що продовольча безпека забезпечується, коли всі люди в будь-який час мають фізичний, соціальний і економічний доступ до достатньої кількості якісної і поживної їжі, яка задовольняє їх продовольчі потреби і вподобання, сприяє здоров'ю та веденню активного способу життя [7]. Тобто, продукція має бути не тільки нешкідливою, а й корисною для людини, а її виробництво – принаймні безпечним для навколишнього природного середовища.

Еколого-економічне забезпечення конкурентоспроможності продукції передбачає ведення економічно вигідного господарювання в аграрній сфері з використанням науково-обґрунтованих безпечних для життєдіяльності людини та навколишнього природного середовища технологій. Україна має значний потенціал для того, щоб зробити еколого-економічний фактор конкурентною перевагою своєї продукції. Досвід

багатьох поколінь аграріїв, наявність унікальних родючих чорноземів, сприятливі кліматичні умови, вдале географічне розташування, вагомий науковий потенціал створюють підґрунтя для формування законодавчої та нормативно-правової бази, яка б чітко окреслила державну політику у сфері аграрного виробництва, формування національної системи сертифікації, затвердження правил, стандартів і чіткої, ефективної системи державної підтримки та стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва. Адже без сильної підтримки аграрному виробникові, особливо малим організаційним формуванням, майже неможливо вистояти у конкурентній боротьбі.

Висновки. Таким чином, узагальнення шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції дало змогу виділити основні шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств, такі як: урегулювання державної політики у сфері аграрного виробництва, затвердження правил, стандартів, вдосконалення політики ціноутворення, запровадження у виробництво новітніх технологій, сучасних виробів нової техніки, використання кращих матеріалів та сировини більш високої якості, модернізацію оснащення та обладнання, реалізацію стратегії розвитку підприємства, еколого-економічне забезпечення конкурентоспроможності продукції, створення ефективної системи державної підтримки та стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва.

Бібліографічний список: 1. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года / Пер. с англ. М. Леоновича под ред. К. Жвакина. – Екатеринбург: У-Фактория, 2002. – 120 с. 2. Канінський М.П. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на основі маркетингу / М.П. Канінський // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 141-144 3. Гохберг Ю. Формування стратегії досягнення високої конкурентоспроможності підприємства / Ю. Гохберг, О. Чернеча // Економіст. – 2001. – № 12. – С. 74-79. 4. Рудьєв В.А. Конкурентоспроможність плодів і ягід / В.А. Рудьєв. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2007. – 315 с. 5. Портер М. Конкуренція / М. Портер. – Пер. с англ. М.: Издательский дом “Вильямс”, 2003. – 496 с. 6. Марченко Т.Б. Методика впровадження системи управління якістю на підприємстві / Т.Б. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 12. – С. 152-156. 7. ORGANIC AGRICULTURE GLOSSARY [Електронний ресурс] // English-Russian Date of Export: August 2010. FOA-en-ru толковый словарь. – Режим доступу: <http://www.fao.org/glossary>.

Ярмак М.Р. Пути повышения конкурентоспособности продукции в аграрных предприятиях. В статье рассмотрены и обобщены пути повышения конкурентоспособности продукции аграрных предприятий

Yarmak M. Ways of increase of competitiveness of production in agricultural enterprises. The article considers and summarizes the ways of enhancing competitiveness of agricultural enterprises.